

Simone van Saarloos

HET MONOGAME
DRAMA

2016

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

Lobi Atopos

‘Alleen op grond van een kollektieve zienswijze die zijn oorsprong vindt in boeken en legenden noemen wij het gevoel dat ons aan sommige anderen bindt, liefde. Maar van de liefde ken ik slechts een mengeling van verlangen, tederheid en begrip waardoor ik mij met een ander verbonden voel. Deze gevoelens zijn niet voor iedereen gelijk. Ik heb niet het recht al deze ervaringen dezelfde naam te geven. (...)

Slechts liefde die weet dat zij zowel vergankelijk is als uniek, is onbaatzuchtig. Dit telkens weer sterven en opnieuw geboren worden, maken voor Don Juan het leven tot een feest. Het is zijn manier om te geven en te laten leven. Ik laat het aan de lezer over of men hier van egoïsme kan spreken.’

– Albert Camus, *De myte van Sisyfus* (p. 90-91)

I | *De single als paria*

Mijn allereerste huisgenoot had een vriendje. Wanneer ik 's avonds thuiskwam, zaten ze samen op de bank. Ze hadden nooit ruzie, ze keken televisie.

In het begin bood het reclameblok nog tijd voor wat kennismakingsvragen – zijn bijbaan in een computerwinkel, mijn studiekeuze –, maar al gauw verengde het gesprek tot een gemompeld ‘Hoe was je dag?’. Tot hij op een avond vroeg: ‘Waarom heb jij geen relatie, je bent toch een leuke meid?’

Tussen ‘leuk zijn’ en ‘een relatie hebben’ lag blijkbaar een verband. Ook datingwebsite Parship veronderstelt zo'n correlatie. Zij adverteren met de slogan: ‘Jij bent echt veel te leuk om single te zijn!’

Andersom betrap ik mezelf wel eens op de gedachte: jij bent best stom, hoe kan het dat je een relatie hebt?

Eens moest ik een psychologische vragenlijst invullen. Zodra het over sociale verbintenissen ging, stond er ‘ouder(s) en/of partner’. Achter ‘partner’ volgde geen ‘(s)’ en vrienden werden niet genoemd.

De aanwezigheid van ouders is vanzelfsprekend. Pas later, zodra je zelf volwassen bent, worden je ouders mensen. Wanneer het de romantische liefde betreft, werkt het andersom: gedurende je jeugd word je erop gewezen dat een geliefde ontbreekt. Vanaf de tienerjaren worden anderen bekeken als potentiële partner, totdat die horde is genomen.

De status van ‘in een relatie zijn’ is belangrijker dan de werkelijke persoon met wie die relatie is aangegaan. Iemand vinden staat voorop. Dat druist in tegen het ethische principe van verlichtingsfilosoof Immanuel Kant dat je een ander nooit als middel mag gebruiken om je eigen doel te bevredigen. Ieder mens is een doel an sich.

Door de nadruk in onze cultuur op het vinden van een wederhelft is de monogame relatie het doel geworden en de persoon met wie je een relatie hebt een middel om tot dat doel te komen. Om een relatie te hebben, is een partner nodig. Zodoende raakt de partner als mens secundair aan de partner als partner. Het lijkt me daarom onethisch om de monogame relatie als pijler van maatschappelijk succes te hanteren. De wijze waarop liefde in boeken, films en tijdschriften wordt verbeeld botst bovendien met belangrijke technologische ontwikkelingen en verschuivende sociale verhoudingen, zoals de emancipatie van de vrouw, de democratisering en verspreiding van verleiding en de toename van communicatiemogelijkheden.

Om de liefde in haar archaïsche vorm te behouden kun je proberen deze ontwikkelingen terug te dringen. Mij lijkt het interessanter om het belang van liefde te eren door haar te hervormen.

Ik wil onderzoeken hoe het mogelijk is om een vrij individu te zijn dat wél betekenisvolle verbindingen aangaat, zonder te worden vastgezet in ouderwetse rolpatronen en de verwachtingen van anderen. Hoe

verwerpen we traditionele opvattingen over duurzame liefde zonder dat ons leven verdieping en verantwoordelijkheid verliest?

Tegenover mij aan de cafétafel zat een vriend met liefdesverdriet. Hij uitte lachend relativerende gedachten: nu zijn monogame relatie was verbroken, kon hij weer dit, kon hij weer dat. Ik gaf hem geen bevestiging, omdat ik zijn afspiegeling van de relatie oneerlijk vond; alsof het hebben van een relatie hem tot dan toe had tegengehouden om een eigengereid leven te leiden. Natuurlijk is het prettig om het verlies te verlichten door je op nieuwe mogelijkheden te richten, maar was het daarom nodig om het verleden als waardeloos af te schilderen?

Uiteindelijk zei hij: ‘Nu heb jij in ieder geval het bewijs dat een monogame relatie niet werkt.’ Ook toen knikte ik niet. Dit ‘bewijs’ was immers al voldoende aanwezig. Hoewel mijn ouders bij elkaar zijn, groeide ik op met de bekende stijgende scheidingscijfers. Tegenwoordig zie ik jonge stellen die zich met nostalgische moed tegen de trend van hun ouders keren. Na lang ‘rommelen’ trouwen ze alsnog. Er komen kinderen en ze runnen het huishouden als één mama en één papa, waardoor de relatie nauwelijks verschilt met die van voorgaande generaties, behalve misschien dat het dubbel druk is omdat beide ouders werken. Ze scheiden – ‘uit elkaar gegroeid’ of ‘liefde alleen bleek niet genoeg’. Veel alleenstaanden zoeken naarstig naar die ene verbinding, maar verliezen zichzelf of de ander aan

oneindige keuzevrijheid. Als tiener las ik tijdschriften waarin stond dat (hetero)mannen vaker seks willen dan hun vriendinnetjes, nu hoor ik om mij heen alleen maar ontevreden (hetero)vrouwen: de mannen zijn niet avontuurlijk genoeg of nemen hun eigen seksualiteit niet onder de loep. Vreemdgaan gebeurt, maar is nog altijd not done. Wanneer ik dit aan mijn ouders vertel, reageren ze verbaasd: dat kan tegenwoordig toch allemaal? Maar de realiteit strookt nog altijd niet met de moraal.

Ook leek mijn vriend met liefdesverdriet zich op te stellen als een slachtoffer van een drama (een monogame relatie) dat maar één vorm kent: een vaststaande vorm met bijbehorende gebreken die je nu eenmaal wel of niet slikt.

Met de titel van dit pamflet, *Het monogame drama*, wil ik niet beweren dat monogamie per se dramatische gevolgen heeft. Wel wil ik proberen aan te tonen dat de strikt monogame relatievorm een contraproductieve illusie is. Het hebben van illusies verwerp ik zeker niet, maar de illusie moet wel als fictie worden herkend. Het ‘drama’ in de titel van dit pamflet verwijst dan ook vooral naar het herkennen en onderzoeken van nieuwe mogelijkheden: elke sociale verhouding is een soort spel dat zich baseert op (ongeschreven) regels en vindt plaats binnen een context (op een speelveld of podium). De vorm van dat spel kan veranderen.

Liever dan de huidige relatiestructuur te bekritisieren, wil ik me over nieuwe mogelijkheden buigen.